

Stanisław Krzykała

Piętnastolecie Lubelskiego Ośrodka Naukowego (1944 - 1959)

Rocznik Lubelski 3, 319-321

1960

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PIĘTNASTOLECIE LUBELSKIEGO OŚRODKA NAUKOWEGO (1944—1959)

W październiku 1959 r. uczelnie lubelskie: Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej, Akademia Medyczna i Wyższa Szkoła Rolnicza uczciły swoje jubileuszowe święto. Utworzony w dniu 23 października 1944 dekretem PKWN państwowy uniwersytet w Lublinie był bezpośrednim wcieleniem w życie haseł Manifestu Lipcowego, głoszących natychmiastowe podjęcie odbudowy szkół i bezpłatne nauczanie na wszystkich szczeblach. Dekret przewidywał powołanie do życia uczelni z czterema wydziałami: przyrodniczym, lekarskim, weterynaryjnym i rolnym. Do roku 1949 UMCS powiększył się o dalsze dwa wydziały: farmaceutyczny i prawa, zaś w 1950 roku doznał reorganizacji wobec odejścia wydziału lekarskiego i farmaceutycznego do nowoutworzonej Akademii Medycznej. W strukturze UMCS przeważały zdecydowanie kierunki przyrodnicze. Tymczasem rozwijające się bogato życie społeczno-kulturalne, będące wynikiem zasadniczych przemian ustrojowych, które zniosły przywilej kształcenia się dla zamożnych, zgłaszało społeczne zapotrzebowanie na humanistyczny kierunek studiów. Zadość tej potrzebie uczyniło utworzenie wydziału humanistycznego w roku akadem. 1952/53 z sekcją historyczną, w następnym roku akadem. z sekcją filologii polskiej, zaś w ostatnim pięcioleciu z sekcjami pedagogiki i archeologii.

W roku akadem. 1955/56 zaznaczył się dalszy rozwój w życiu uczelni lubelskich: z trzech wydziałów — weterynaryjnego, rolnego i zootechnicznego (wyodrębnionego we wrześniu 1953 r. w samodzielny wydział) — powstała Wyższa Szkoła Rolnicza w Lublinie.

Rozdzielenie jeszcze w styczniu 1952 r. wydziału matematyczno-przyrodniczego na dwa wydziały: Matematyki, Fizyki i Chemii oraz Biologii i Nauki o Ziemi spowodowało równomierne rozłożenie specjalności studiów na UMCS przez dwa wydziały o charakterze przyrodniczym i dwa wydziały o charakterze humanistyczno-społecznym.

W roku 15-lecia UMCS posiada 65 zakładów zgrupowanych w 53 katedrach: prawo — 14 katedr (16 zakładów), humanistyka — 14 katedr (18 zakładów), Wydział Matematyki, Fizyki i Chemii — 9 katedr (11 zakładów), Wydział Biologii i Nauki o Ziemi — 16 katedr (19 zakładów). Liczba etatowych pracowników nauki w pierwszym roku istnienia uczelni wynosiła 43 samodzielnych pracowników nauki i 60 pomocniczych, a w roku 15-lecia — 71 samodzielnych i 241 pomocniczych pracowników nauki.

Podjęmowana przez uczelnię tematyka prac badawczych wskazuje na silną więź nauki z praktyką oraz ściśle powiązanie z regionem. Wyrazem prężności lubelskiego ośrodka naukowego są organizowane sesje naukowe: w 1955 r. łącznie z KW PZPR na temat rewolucji 1905 r. na Lubelszczyźnie; w 1958 r. łącznie z uniwersytetem im. Iwana Franki we Lwowie w związku z 40 rocznicą Rewolucji Październikowej. Przy współudziale historyków UMCS organizowane są przez Oddział Lubelskiego Towarzystwa Historycznego sesje regionalne: w 1958 r. na

temat przeszłości Ziemi Łukowskiej, a w 1959 r. — Ziemi Chełmskiej. Katedra Językoznawstwa opracowuje atlas gwar Lubelszczyzny. Katedry Wydziału Prawa badają stosunki prawne na Lubelszczyźnie w ich historycznym rozwoju. Z okazji 40-lecia Rewolucji Październikowej wzięły one łącznie z profesorami Uniwersytetu Lwowskiego udział w prawniczej sesji naukowej poświęconej praworządności socjalistycznej. Katedry sekcji Geografii prowadzą badania nad fizjografią województwa lubelskiego. Cenne są prace podejmowane przez Katedrę Chemii Nieorganicznej polegające na zastosowaniu nowych metod oznaczania ilościowego ołowiu w stopach, szybkiego oznaczania kwasu fosforowego, szybkie metody elektrochemicznej analizy. Katedra Chemii Fizycznej prowadzi prace nad flotacją i fizykochemią zjawisk powierzchniowych, badania nad spektrografią masową.

Więź UMCS z terenem przejawia się w działalności Towarzystw Naukowych, w inspirowaniu ruchu wydawniczego oraz w udziale pracowników uniwersytetu w pracach organów władzy terenowej. Popularyzacja wiedzy odbywa się przez współpracę z Towarzystwem Wiedzy Powszechniej oraz przez urządzenie wystaw i pokazów. Urządzane coroczne pokazy w zakładach fizycznych odwiedzane są licznie przez społeczeństwo miasta i okolic.

Dowodem współpracy lubelskiego ośrodka naukowego w skali międzynarodowej są stałe kontakty naukowe z Uniwersytetem we Lwowie i Debreczynie oraz zorganizowanie w lipcu 1958 r. międzynarodowego kolokwium matematycznego, w którym wzięli udział profesorowie wielu krajów. W murach lubelskich uczelni kształcą się w niektórych specjalnościach cudzoziemcy. Powołanie własnego wydawnictwa: „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska” umożliwiło publikowanie wyników pracy naukowej i udostępnianie jej ośrodkom naukowym w innych krajach przez szeroką sieć wymiany zagranicznej, która obejmuje 2053 punktów wymiennych.

Akademia Medyczna rozbudowała się w okresie 15-lecia o nowe zakłady, a dla potrzeb Wydziału Lekarskiego utworzono w Lublinie trzy Państwowe Szpitale Kliniczne. Miarą prac naukowo-badawczych Akademii Medycznej były zorganizowane zjazdy naukowe: Chirurgów, Internistów, Ginekologów, Ortopedów, Okulistów. Kliniki Wydziału Lekarskiego powiązane są w pracy z Instytutem Medycyny Pracy i Higieny Wsi, przez który umożliwione jest szeroko pojęte oddziaływanie na wieś.

W Wyższej Szkole Rolniczej na trzech wydziałach jest 40 katedr a pracę naukową i dydaktyczną prowadzi 36 samodzielnych pracowników nauki i 156 adiunktów i asystentów. Wydział Rolny otrzymał ośrodki z rozparcelowanych majątków, które przeznaczone zostały na gospodarstwa doświadczalne. Do ścisłej współpracy z Wydziałem Rolnym włączyli się od początku pracownicy naukowcy Instytutu Naukowego Gospodarstwa Wiejskiego w Puławach. W okresie 15-lecia pracownicy nauki WSR zorganizowali kilkanaście sesji naukowych i współdziałali w wielu naradach produkcyjnych.

W lubelskim ośrodku uczelnianym widoczna jest przewaga młodzieży robotniczej i chłopskiej, która w znacznej mierze pochodzi z Lubelskiego i sąsiednich województw. Jeśli chodzi o rezultaty w zakresie dydaktyki, to w okresie 15-lecia dyplomy otrzymało około 3500 wychowanków UMCS i około 2500 WSR.

Dalsze perspektywy rozwoju Lubelskiego Ośrodka Naukowego związane są z budową zapoczątkowanej Dzielnicy Uniwersyteckiej. W hierarchii potrzeb UMCS wysuwa się gmach Humanistyki, Biologii i Nauki o Ziemi oraz Biblioteka Międzuczelniana. Na Wydziale Humanistycznym planuje się uruchomienie nowych kierunków studiów i katedr, zwłaszcza sekcji filologii nowożytnej. Na Wydziale

Matematyki, Fizyki i Chemii projektuje się uruchomienie fizyki jądrowej. W ramach Wydziału Biologii i Nauk o Ziemi w fazę realizacji wchodzi obserwatorium meteorologiczne w Górach Świętokrzyskich. Wszystkie trzy uczelnie zainteresowane są budową nowych domów studenckich. Żywością sprawą dla dalszego rozwoju Akademii Medycznej jest szybkie doprowadzenie do końca rozpoczętej budowy szpitala klinicznego, zaś dla WSR budowa kompleksu pomieszczeń dla Katedry Mechanizacji Rolnictwa. Domy mieszkalne dla pracowników nauki pozwolą na ustabilizowanie kadry, która w znacznym stopniu na szczeblu pomocniczych pracowników nauki rekrutuje się z wychowanków Uczelni Lubelskich. Gdy zostaną wykończone zaplanowane inwestycje a obok profesorów staną do pracy naukowej i dydaktycznej najlepsze kadry ich wychowanków, można będzie powiedzieć, że Lubelski Ośrodek Uniwersytecki realizuje w pełni hasło: „Nauka w Służbie Ludu”.

Uroczystą akademię, która odbyła się w gmachu Teatru im. J. Osterwy, otworzył w imieniu trzech Uczelni, trzech Senatów i trzech Rektorów — rektor UMCS prof. dr G. L. Seidler, witając przedstawicieli KC i KW PZPR, przedstawicieli trzech resortowych ministerstw, wojewódzkich i miejskich władz terenowych, stronnictw politycznych oraz przybyłych na uroczystości XV-lecia przedstawicieli zagranicznych ośrodków naukowych: rektorów uniwersytetów w Debreczynie i Brnie, przedstawicieli uniwersytetów Moskiewskiego i Leningradzkiego oraz bliskich przyjaciół z Uniwersytetu Lwowskiego; przedstawiciela Deutsche Akademie der Wissenschaften w Berlinie, przedstawiciela Deutsche Akademie für Staat und Recht w Berlinie, przedstawiciela sekcji polskiej UNESCO, przedstawiciela Polskiej Akademii Nauk, rektorów i przedstawicieli wszystkich krajów wyższych uczelni oraz gości.

Sprawozdanie obrazujące sylwetki i czyny ludzi, którzy przed piętnastu laty w zgiełku wojny tworzyli Akademicki Ośrodek Lubelski, jego pracę, trudności i sukcesy — przedstawił pierwszy prorektor UMCS prof. dr Konstanty Strawiński. O dorobku naukowym katedr fizyki i chemii mówiły wykłady i odczyty popularne oraz wyświetlane filmy popularno-naukowe podczas wystawy w gmachu Chemii, poświęconej życiu i działalności Marie Curie Skłodowskiej. Całokształt naukowego dorobku ukazała wystawa publikacji pracowników uczelni lubelskich.

Spotkanie towarzyskie z pracownikami nauki zorganizowane przez Przewodniczącego Prezydium Wojewódzkiej Rady Narodowej oraz posiedzenia Rad Wydziałowych, rozszerzone o udział przedstawicieli partii i władz terenowych, połączone ze zwiedzaniem zakładów, potwierdziło więź uczelni lubelskich ze społeczeństwem.

Stanisław Krzykała

35-LECIE PRACY NAUKOWEJ PROF. JULIUSZA WILLAUME'A

Staraniem najbliższych współpracowników prof. J. Willaume'a w dniu 13 grudnia 1959 roku odbyło się w sali Ratusza zebranie poświęcone uczczeniu 35 rocznicy jego pracy naukowo-badawczej. W uroczystościach wzięli udział pracownicy lubelskiego środowiska naukowego, przedstawiciele organizacji politycznych i władz miejscowych oraz licznie zebrani miłośnicy nauki z terenu miasta. Na obchód ten przybyli również prof. prof. Bohdan Baranowski i Józef Dutkiewicz z Uniwersytetu Łódzkiego. Do Komitetu Organizacyjnego napłynęły liczne listy i telegramy gratulacyjne m. in. od prof. Wintera (Niemiecka Akademia Nauk),